

Hachey, K. K., Libel, T., & Dean, W. H. (Eds.). (2020). Rethinking Military Professionalism for the Changing Armed Forces. Springer International Publishing

פרופ' עוזי בן-שלום

פסיכולוג וסוציולוג צבאי, יו"ר אגודת חוקרי חברה – צבא בישראל, דקן הפקולטה למדעי החברה והרוח באוניברסיטת אריאל.

הספר לחשוב מחדש על מקצוענות צבאית עבור כוחות צבא משתנים יצא לאור בשנת 2020, בהוצאה האקדמית הנחשבת Springer. מבחינה תיאורטית הוא עוסק במקצוע הצבאי ובצורך להתאמתו לאתגרים עכשוויים ומתהווים העומדים בפני צבאות מערביים. בהקדמה לספר ובמאמר מעניין בהמשך סוקרת הפרופסור לסוציולוגיה מרדית' קלייקאמפ (Meredith Kleykamp) מאוניברסיטת מרילנד כמה אתגרים הכוללים שינויים טכנולוגיים, חברתיים, ארגוניים ואתיים, ומזכירה כמה מן האבות המייסדים שפיתחו את המסגרת התאורטית לדיון הסוציולוגי במקצוע הצבאי. מבין שלל הנושאים שהיא מזכירה הספר מתמקד במיוחד בניהול כוח אדם, ובפרט בתרבות ובשילוב מגדרי.

עורכי הספר הם שני חוקרים ממשדד ההגנה הקנדי העוסקים בכוח אדם: קריסטל ק. האצ'יי ו-וואילון ה. דין (Krystal K. Hachey & Waylon H. Dean) וכן החוקר הישראלי תמיר ליבל (Tamir Libel) הפועל בגרמניה. הספר מורכב מ-14 פרקים ואפילו, ללא חלוקה לתתי-נושאים, וכתבו אותו אנשי אקדמיה וחוקרים ממשדדי ביטחון והגנה במדינות שונות באירופה, בקנדה ואף בארצות-הברית ובישראל. כמה מהם היו אורחים של אגודת חוקרי צבא-חברה בכנס האגודה בספטמבר 2022.

במקורו, הספר הוא תוצר של קבוצת מחקר שעסקה בפיתוח מודל [תפיסה] של תרבות ושילוב מגדרי כמרכיב של מקצוענות צבאית. הצוות פעל במסגרת קבוצת מחקר גדולה יותר של נאט"ו, שמשימתה לפתח ידע בתחום גורמי אנוש ורפואה (עמ' 229). לכל אורכו הספר מרבה לעסוק בהקשרי כוח אדם כגון שילוב מגדרי, תרבות, גיוס וניהול משאבי האנוש, כחלק מאתגר התאמת הארגון הצבאי למציאות משתנה. הפרקים עוסקים בניסיון של הכותבים בצבאות שונים בסוגיות הללו.

בדרך זו נוצר שילוב מעניין של המשגות תיאורטיות של חוקרים ותיקים (למשל אל אוקרוס - Al Okros, מקנדה) עם מספר מחקרים אמפיריים חשובים, למשל של מרדית' קלייקאמפ ותומס קרוסבי מארצות-הברית ומדנמרק, בהתאמה (Meredith Kleykamp & Thomas Crosbie) תוך מאמץ לדון בנושא ממגוון של כיווני חשיבה.

כמה מן החוקרים פועלים מתוך הנחה כי יש התפתחות לינארית של הדרישות מן המקצוען הצבאי בתקופה זו, לעומת התרבות הבסיסית והערכים של הארגון הצבאי שאפיינו את שנות ה-60 שבהם פעלו האבות המייסדים של התחום. הם מסיקים זאת מניתוח של המסמכים הרשמיים העוסקים במקצוע הצבאי במדינות שונות תוך השוואה לאתגרים או לעמדות של אנשי צבא או צוערים, ובמקרה בודד גם מתוך התייחסות לטכנולוגיית מערכות מחשב תבוניות (AI).

מסקנות העורכים בספר מופיעות בפרק החותם של האסופה. בפרק 14 והחשוב של הספר נמצא מעין סיכום ובו מנסים שניים מהכותבים – תמיר ליבל וקריסטל ק. האצ'יי (Tamir Libel and Krystal K. Hachey) לסכם את שבעת מקרי הבוחן של הצבאות השונים שנלמדו, ולהציע סינתזה של המידע כדי לתת מענה ליעדיו של הספר (Libel & Hachey, 2020). הם מסכמים את הדיון התיאורטי של המקצוע הצבאי, מדגישים אתגרים משמעותיים במישורים חברתיים-פוליטיים והטכנולוגיים החדשים, אך מביעים את עמדתם, כי הם אינם חדשים ואף האבות המייסדים של התחום כבר עסקו בהם (עמ' 219).

כמו כן הם מצביעים על כך שמקרי הבוחן שנכללו בספר מאפשרים מחקר ודיון מחודש בנושא. לפי סדר הופעתם הגורמים המאפשרים מחקר כזה כוללים: שימוש במחקרים איכותניים וכמותניים (עמ' 223); שיתוף פעולה [מחקרי] (עמ' 224); "גישה יחסית" [בתרגום חופשי] שמשמעותה נכונות ויכולת לחקור את המקצוע הצבאי במגוון צבאות, כולל צבאות שאינם מוגדרים מקצועיים או מערביים (עמ' 225), כגון צה"ל.

הכותבים מתרגמים את שלושת העקרונות הללו למחקר בנושאים של מגדר וגיוון תרבותי, שהיו המטרה הראשית של צוות החשיבה. מיד לאחר מכן סוקר מנחה הקבוצה, פרופ' ינטיסלאב יאנאקייב (Yantsislav Yanakiev) ממכון ההגנה הבולגרי, את הספר, מדגיש את הישגיו וקורא לחוקרים שנטלו בו חלק להמשיך ולשתף פעולה במחקר עתידי בנושא.

לסיכום, הספר אמנם עוסק בנושאים חשובים ביותר, אך לא יכולתי להתעלם מן העובדה כי התפרסם עוד בטרם התרחשו האירועים הכבירים של מלחמת גורנו-קרבאך השנייה והמלחמה באוקראינה. אירועים אלה דווקא מדגישים אתגרים ישנים-חדשים עבור המקצוע הצבאי, כולל בנושא ניהול כוח האדם ומקומו של האדם במלחמה. ההשקפה הלינארית של חלק מן הכותבים, ולפיה המקצוע הצבאי צריך לעבור התאמה לנוכח אתגרים חברתיים וטכנולוגיים מתהווים בימי שלום, יכולה גם להתהפך.

לשון אחר: בהינתן מלחמה, המקצוען הצבאי נדרש קודם כול להבטיח ניצחון במלחמה. כל שאר הדברים משניים. עם זאת, הספר מקיף ויסודי ומאפשר תמונה רחבה ומגוונת של אתגרים והשקפות של חוקרים הנטועים בצבאות שונים. הוא עושה זאת על רקע של מסד תיאורטי נרחב, וברוחב היריעה, כך נראה לי, נמצא עיקר כוחו.

מקורות

Crosbie, T., & Kleykamp, M. (2020). Civilian Military Experts: Findings from the 2017 Survey of American Military Experts. In K. K. Hachey, T. Libel, & W. H. Dean (Eds.), *Rethinking Military Professionalism for the Changing Armed Forces* (pp. 129-147). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-45570-5_9

Hachey, K. K., Libel, T., & Dean, W. H. (2020). *Rethinking Military Professionalism for the Changing Armed Forces*. Springer.

Libel, T., & Hachey, K. K. (2020). Rethinking Military Professionalism for the Twenty-First Century. In K. K. Hachey, T. Libel, & W. H. Dean (Eds.), *Rethinking Military Professionalism for the Changing Armed Forces* (pp. 213-228). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-45570-5_14